

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у березні 2025 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

Шевченківські дні

9 і 10 березня з нагоди відзначення 211-ї річниці з дня народження та 164-х роковин дня пам'яті Тараса Шевченка відбулася низка тематичних культурно-мистецьких заходів. Кияни мали змогу безплатно відвідати Національний музей Тараса Шевченка, Літературно-меморіальний будинок-музей та Меморіальний будинок-музей Тараса Шевченка. 9 березня у Національному музеї Тараса Шевченка відкрито новий виставковий проєкт «Наш Шевченко», що об'єднав українських митців із власною інтерпретацією Кобзаря. У проєкті представлено роботи П. Бевзи, В. Петрова, С. Савченка, О. Литвиненка, А. Логова, Д. Мовчана, В. Гутирі та ін. Також до Шевченківських днів тут запрацювала виставка «Місця щасливих людей», до якої увійшли пейзажі місць України, де бував Тарас Шевченко, а саме твори С. Шишка, М. Лихошви, Л. Литвина та інших художників із колекції музею. 9 березня відвідувачам закладу було презентовано виставу «ШЕВЧЕНКО 2.0» Харківського театру «Березіль» та мініальбом *EL*-Кравчука з омажами на вірші Тараса Шевченка. Водночас розпочав роботу оновлений зал постійної експозиції Національного музею Тараса Шевченка, що вмістив тематичний блок «Дитинство Тараса Шевченка».

9 березня у Національній опері України можна було подивитися балет «Лілея» К. Данькевича на лібрето В. Ковтуна за однойменною баладою Тараса Шевченка. Тим часом у Львові Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької показав виставу «Катерина» за Т. Шевченка у постановці Б. Ревкевича. А в мистецькому просторі *LEM* представлено проєкт «Цвіт. Шевченко» Театрального центру «Слово і голос». Дійство об'єднало поезію і живопис Т. Шевченка, музику Б. Фроляк і В. Сильвестрова, голос Н. Половинки і Академічного камерного хору «Cantus» під орудою Е. Сокача. Ідея і режисура – Н. Половинки. Цього дня на сцені Одеського національного академічного театру опери та балету відбулася прем'єра проєкту «Музика, що завжди звучить божественно. Тарас Шевченко & Світова оперна класика». У Харківському національному академічному театрі опери та балету імені М. В. Лисенка прозвучав концерт «Український формат», що включав чимало музичних перлин, створених за віршами Шевченка М. Лисенком, Д. Бонковським, Я. Степовим, Г. Алчевським та іншими. У Волинському обласному академічному музично-драматичному театрі в Луцьку в межах

Шевченкових березин показали постановку «Стіна» Ю. Щербака (моновєрсія – Г. Стефанової та М. Мерзлікіна) про взаємини Тараса Шевченка і княжни Варвари Рєпніної.

Національний центр імені Олександра Довженка виклав колекцію «Шевченкіана у кіно» з трьома різними втіленнями образу Тараса Шевченка на екрані. Це три стрічки з різних епох: українізації 1920-х – «Тарас Шевченко» П. Чардиніна (Шевченка зіграв А. Бучма), сталінізму 1950-х – «Тарас Шевченко» І. Савченка (у головній ролі – С. Бондарчук) та відлиги 1960-х років – «Сон» В. Денисенка (у картині дебютував І. Миколайчук).

10 березня на радіо «Культура» пройшла прем'єра радіовистави «Ваш Тарас Шевченко», яку створено на основі листування Шевченка з П. Кулішем, Марком Вовчком та М. Максимовичем. Авторка інсценівки – І. Мочарник. Образ Кобзаря створив н. а. України П. Панчук.

9 та 10 березня у Канєві на Черкащині гостинно відчинили двері музеї Шевченківського національного заповідника. До уваги відвідувачів представлено мистецькі виставки Ю. Нагулка, О. Поліщук, Г. Тимошенко, С. Устименко, Р. Найди, а також літературно-мистецьке коло «Блокпости Шевченкового слова: воєнна лірика».

Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка презентував до Шевченкових днів виставку одного експоната – відреставрованого видання «Кобзаря» 1886 року. Книга містить в собі поему Т. Шевченка «Гайдамаки», ілюстровану гравюрами О. Сластіона – українського художника, графіка, архітектора, поціновувача й амбасадора українського кобзарства, 170-літній ювілей якого відзначається цього річ.

Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека вперше виставила колекцію «Кобзарів» із фондів закладу, що налічує 46 видань. Виставку сформовано до дня народження Тараса Шевченка та з нагоди 85-річчя з дня заснування головної книгозбірні краю. До колекції увійшли: «Кобзар», виданий у 1952 році у Вінніпезі (Канада), факсимільні та репринтні видання, мініатюри, переклади іноземними мовами тощо.

9 березня у Києві в Національній філармонії України відбулася церемонія нагородження лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка. В урочистому заході взяв участь Президент України В. Зеленський. У номінації «Література» переміг Ю. Іздрик з книгою поезій «Колекція». Лауреатом у категорії «Публіцистика і журналістика» став П. Казарін за проєкт «Публіцистика воєнного часу на “Українській правді”». У номінації «Музичне мистецтво» присуджено дві премії: Б. Півненко за концертні програми 2019–2024 та О. Шимку за «Вирій» – сакральну містерію для мішаного хору, автентичних голосів, сопрано та симфонічного оркестру на стародавні молитовні, біблійні та українські народні тексти. У категорії «Театральне мистецтво» перемогу здобув В. Вовкун за постановки опери «Лис Микита», балету «Тіні забутих предків», балету «Пізнай себе!», театральної кантати «Псалми війни» (Львівська національна опера). Лауреатами премії в номінації «Кіномистецтво» стали режисер та автор сценарію О. Санін, оператор С. Михальчук, композиторка

А. Загайкевич за повнометражний ігровий фільм «Довбуш». А в категорії «Візуальне мистецтво» перемогла Ж. Кадирова з виставкою «Траєкторія польотів». Починаючи з 2025 року, до переліку номінацій вперше додано «Декоративно-прикладне мистецтво». У цій сфері премійовано В. Карпець-Єрмолаєву, А. Пікуша, М. Пікуш, Н. Рибак за мистецький проєкт «Петриківський розпис: на захисті ідентичності» (йдеться про серію художніх робіт автентичного петриківського декоративного розпису). У галузях літературознавства і мистецтвознавства цього року премію не присуджували.

Вшанування пам'яті

28 березня у столичному Будинку кіно відбувся захід «Кінематографічна графіка: Георгій Якутович», присвячений пам'яті митця. У програмі: ретроспектива робіт Георгія Якутовича в галузі книжкової та станкової графіки, а також у кіно (зокрема як художника-постановника фільму «Тіні забутих предків»); показ родинної хроніки, відновленої Д. Томашпольським; презентація книги К. Рапай «Коло Якутовичів»; спілкування з колегами, учнями, музейниками та колекціонерами, що вивчають, збирають і досліджують спадок Георгія Якутовича. Організаторами події є Національна спілка кінематографістів України та Національна спілка художників України, ГО «Культура та спадщина України» за участі ГО «Музей творчої скульптурної майстерні».

27–29 березня у Чернівцях вшанували 100-річчя оперного співака, н. а. України Дмитра Гнатюка. З нагоди цієї дати у рідному селі митця – Мамаївцях, відбувся урочистий концерт, у Чернівецькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Миколи Івасюка пройшов вечір-посвята «В пісні його життя», у кіноконцертній залі «Чернівці» організовано прем'єрний показ документального фільму «Дмитро Гнатюк. Монологи» режисера Т. Ткаченка, а в Чернівецькій обласній філармонії представлено театралізований захід «Два кольори душі Дмитра Гнатюка». Крім того, 3 квітня було розгорнуто виставку «Я митець із творчої землі, де сонце і трава наповнюють енергією...» у Чернівецькому обласному краєзнавчому музеї, а 6 квітня естрадні виконавці дали концерт пам'яті Дмитра Гнатюка в обласній філармонії.

23 березня у Львівській національній філармонії імені Мирослава Скорики в межах відзначення 70-річчя від дня народження композитора і лідера популярного українського гурту «Ватра» Ігоря Білозіра відкрито виставку «Ігор Білозір: мистецьке коло», покликану розповісти про маловідому сторінку життя маестро – його дружбу з львівськими художниками. Захід ініціювали н. а. України О. Білозір, родина композитора та Благодійний фонд сприяння розвитку української культури імені Ігоря Білозіра. Експозицію склали картини з приватної колекції митця: О. Скопа, В. Стецули, І. Копчака, З. Кецала, В. Борткевича, М. Ілку, П. Сипняка, М. Бордуна, Б. Мусієвського. 24 березня у Львівському національному академічному театрі опери та балету відбувся ювілейний концерт на честь Ігоря Білозіра.

Напередодні ювілею Ліни Костенко, якій 19 березня виповнилося 95 років, у Національному академічному драматичному театрі імені Марії Заньковецької у Львові встановлено погруддя поетеси. Автором скульптури є львівський митець

Ярослав Мотика. Ініціатором є Департамент з питань культури, національностей та релігій Львівської ОВА. Скульптура стала не лише мистецьким вшануванням Ліни Костенко, а й символом пам'яті про самого Ярослава Мотику, який відійшов у вічність 1 березня цього року.

Благодійність

20 березня Благодійний фонд «Незламні воїни» та «Арт-студія Івани Лобан» відкрили у Національному центрі Олександра Довженка благодійний аукціон під назвою «Мистецтво заради перемоги!». На аукціоні представлено 11 картин львівських художників 90-х років минулого століття, серед яких роботи Є. Колодія, А. Мичковського, П. Бурка, А. Смірнова, М. Кузіва, Я. Хомика. Благодійний фонд має намір зібрати 1 000 000 гривень на автомобілі-баггі для бойових бригад.

1 березня у столичному Будинку кіно відбувся благодійний концерт «Нескорений ПроRock», організований творчо-патріотичним об'єднанням «Музичний батальйон», аби зібрати кошти на закупівлю дронів для бригади «Гарт» Державної прикордонної служби України. Пісні на вірші Т. Шевченка, В. Стуса, О. Теліги та В. Симоненка прозвучали у виконанні українських гуртів «Нумер 48», «Очеретяний кіт», «Друже Музико», «TaRuta», «Телері», а також Т. Компаніченка, дуету «ТЕЛЬНЮК: Сестри», В. Кириченка, І. Романа, О. Криси, С. Файфури, Л. Рой та інших виконавців. Захід реалізовано за підтримки Волонтерського центру «Коло», «РокРадіо UA» та Радіо «Культура».

30 березня активісти з «Україна Інкогніта» провели благодійний тур мозаїками Голосіївського району столиці. Під час мандрівки можна було побачити роботи А. Горської та В. Зарецького, А. Рибачук та В. Мельниченка, багатьох інших видатних майстрів. Усі виручені кошти підуть на проєкт з оцифрування мозаїк Києва.

8 та 9 березня у Львові три міські музеї оголосили дні відкритих дверей. У цей час заклади не отримували прибутку за вхідні квитки, натомість закликали гостей донатити на відновлення та відбудову знищеного внаслідок атаки російським дроном музею Романа Шухевича. Протягом акції «Музей для музею» вдалося зібрати понад 185 тисяч гривень. Ініціативу підтримали Музей народної архітектури та побуту ім. Климента Шептицького, Меморіальний музей ім. Соломії Крушельницької та Музей тоталітарних режимів «Територія терору».

Цьогорічний лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка генеральний директор та художній керівник Львівської національної опери В. Вовкун спрямує грошову частину своєї нагороди на закупівлю безпілотників для 24-ї окремої механізованої бригади ЗСУ імені короля Данила. Також лауреатка Національної премії України імені Тараса Шевченка мисткиня Ж. Кадирова пожертвувала два свої твори мистецтва з проєкту «Паляниця» на підтримку українських дітей, яких повернули з депортації.

Гурт «Антитіла» передав бійцям Головного управління розвідки Міністерства оборони України бойовий катер вартістю понад 10 мільйонів гривень. Кошти на закупівлю багатоцільового човна T12 музиканти зібрали в межах благодійної кампанії «Катери для ГУР».

Інклюзивні проєкти

27 березня у Києві в інклюзивному просторі *Good Bread Hub* відкрито виставку «Тиша, народжена спогадами», що об'єднала цифрове мистецтво, живопис, колаж, ілюстрацію та оповідання, створені митцями з ментальною інвалідністю. Авторами робіт стали Д. Бржезицький, Т. Гуцол, А. Нещеретов, М. Письменна, П. Славинський, В. Сокол, *Bromden*. Глядачам запропоновано не лише побачити мистецтво, а й долучитися до розмови, залишивши власні спогади на пергаменті, який є частиною експозиції. В межах події відбулася також презентація збірки «Щури» Д. Бржезицького та пісні «Остання дріада» В. Сокола.

1 та 2 березня у Волинському обласному театрі ляльок у Луцьку представлено виставу «Хто росте у парку», адаптовану для людей з інвалідністю. В основі постановки – історія сучасної української письменниці К. Міхаліциної. Спектакль можуть споглядати глядачі, які не мають проблем із зором, скориставшись маскою для сну, аби максимально заглибитись у відчуття на дотик, запах, слух і смак. Авторка інклюзивного проєкту «Шосте чуття. Вистава театру відчуттів» – режисерка, викладачка кафедри мистецтва театру ляльок Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого К. Лук'яненко.

Регіональна культурна політика. Ініціативи громад

2 березня у Стрілківській громаді на Львівщині відбулося урочисте відкриття музичного парку ім. о. Михайла Вербицького. Цей простір створено до 210-ї річниці від дня народження композитора в межах проєкту «БойкоМандри 2.0: Музичний парк і Мандрівна школа», який реалізується ГО «Магура» у партнерстві зі Стрілківською сільською радою за підтримки Українського культурного фонду. У парку можна побачити унікальні вуличні музичні інструменти й артоб'єкти: маримбу, дзвони «Монах», трубчасті дзвони, ручний барабан «Дует», «Ехо», співочу лавочку та інтерактивну доріжку. Центральною спорудою локації стала меморіальна інсталяція, присвячена отцю Михайлу Вербицькому.

Культурні проєкти

Видання «Українська правда» відзначило сотню українок-лідерок премією «УП 100. Сила жінок». Серед дієвиць культури до списку увійшли: у категорії «Захисниці» – солдатка Національної гвардії України, режисерка, докторка філософії О. Апчел; поетка, військовослужбовиця Я. Черногуз; командирка взводу безпілотних авіаційних комплексів, поетка О. «Ксена» Рубаняк; у категорії «Суспільство» – журналістка І. Варениця; політична аналітикиня, викладачка, письменниця, парамедикиня добровольчого медичного батальйону «Госпітальєри» К. Зарембо; у категорії «Бізнес» – генеральна директорка видавництва *Vivat* Ю. Орлова; у категорії «Культура» – журналістка, письменниця, продюсерка «Радіо Культура» І. Славінська. Проєкт було започатковано у 2024 році, аби подякувати українкам, які своєю щоденною працею та прикладом об'єднують людей, надихають, створюють нові можливості та рухають Україну вперед.

28 березня у київському ТРЦ *Gulliver* стартував масштабний фестиваль «Книги та мистецтво фест», що об'єднав поціновувачів літератури, мистецтва та сучасних технологій. Протягом десяти днів відвідувачі мали змогу відвідати зустрічі з письменниками, художниками, інтелектуалами, побачити артекти, взяти участь у дискусіях і презентаціях та познайомитися з новими тенденціями у світі творчості. Серед подій: міжнародний конкурс ілюстраторів дитячих книжок імені Радна Сахалтуєва, творчий вечір актора театру «Чорний квадрат» О. Курилка, музичний виступ віртуоза С. Чантурія, а також презентація книги про гурт *BTS* для шанувальників корейської культури. Крім того, в межах заходу на різних поверхах торговельно-розважального центру було представлено книжкові стенди понад 30 провідних українських видавництв. Організатори фесту: *Bod.com.ua* та бізнес-клуб Д. Верховського.

Театр

27 березня українських митців відзначили державними нагородами з нагоди Міжнародного дня театру. Церемонія відбулася у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка у Києві. Нагороди вручили міністр культури та стратегічних комунікацій України М. Точицький і заступниця керівника Офісу Президента України О. Ковальська. Відповідно до указу Президента України ордени отримали митці театру Франка, зокрема орден князя Ярослава Мудрого III ступеня – артист драми О. Задніпровський, орден «За заслуги» I ступеня – артистка драми Н. Сумська, орден «За заслуги» II ступеня – заступник генерального директора – художній керівник з організації глядача І. Ожеван, орден княгині Ольги II ступеня – артистка драми І. Дорошенко. Також орденом «За заслуги» II ступеня нагороджено головного балетмейстера Київського національного академічного театру оперети В. Прокопенка, орденом «За заслуги» III ступеня – артиста Полтавського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені М. В. Гоголя В. Голуба. Почесне звання «Народний артист України» глава держави присвоїв 12 митцям, серед них – артистка балету Т. Льозова, актори О. Кобзар і М. Зайнчківський, артистка драми Н. Ярошенко. Низка театральних діячів отримали звання заслуженого артиста, заслуженого діяча мистецтв і заслуженого працівника культури. Загалом указом Президента України нагороджено 75 митців вітчизняних театрів. Цього вечора Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка відзначив своє 105-річчя заходом «Стоїмо на сцені – на своїй землі». У програмі – уривки вистав, відеохроніка, музичні номери від «Піккардійської Терції» та «МУРу». До ювілею презентовано виставку «105 років – 105 вистав» – унікальну ретроспективу знакових сценічних проєктів театру. Експозицію склали рідкісні світлини, театральні афіші, оригінальні ескізи костюмів, елементи декорацій та реквізиту. Крім того, 29 та 30 березня охочі змогли відвідати майстер-клас «Будинок чудес». Там навчали оздоблювати театральні маски та ділилися секретами декораторського мистецтва.

4 березня Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти оголосило про присудження державної премії імені Леся Курбаса. Цьогорічним лауреатом став головний режисер Львівського академічного

драматичного театру імені Лесі Українки Д. Захоженко. Митець отримав премію за виставу «Птахи», поставлену за мотивами комедії Арістофана.

У березні київські театри представили низку нових вистав, серед яких: «Макбет» за мотивами трагедії В. Шекспіра (Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка); «Брати» за мотивами сценарію фільму «Рокко та його брати» Л. Вісконті (Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки); «Місяць» К. Орфа за казкою братів Грімм (Київський національний академічний театр оперети); «Король Лір» В. Шекспіра (Київський академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра); «Як стихне шуру-буря зла» Р. Нельсона (Київський академічний драматичний театр на Подолі); «Сойка» за новелою І. Франка «Сойчине крило» (академічний театр «Актор»); «Не сідайте за кермо, якщо...» за мотивами п'єси К. Фортюно «Вчіться керувати автомобілем заочно» (Новий український театр).

24–29 березня у Мукачеві на Закарпатті відбувся новий Відкритий театральний фестиваль «Сцена для двох», започаткований Мукачівським драматичним театром. В межах події творчі колективи зі Львова, Дрогобича (Львівська обл.), Івано-Франківська, Ужгорода і Мукачева представили шість різнопланових спектаклів на двох акторів. У програмі вистави: «Ніч Гельвера» І. Вілківста (Львівський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Юрія Дрогобича); «Академія сміху» М. Кокі та «Вулкан пристрасті» О. Савкіна (Мукачівський драматичний театр); «Той, що відчиняє двері» Н. Нежданої (Закарпатський академічний обласний музично-драматичний театр імені братів Юрія-Августина та Євгена Шерегіїв); «Кохання з присмаком дощу» за мотивами оповідання Г. Гарсія Маркеса (Івано-Франківський національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка); «Дві кралечки – на північ» за твором П. Нотта (Львівський театр «У кошику»).

27 березня Волинський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Тараса Шевченка відзначив 85-річчя своєї творчості. Урочистості з нагоди ювілею зібрали представників влади, діячів культури та шанувальників театрального мистецтва. На честь свята артисти презентували глядачам нову виставу «Сільва» І. Кальмана у творчій колаборації з львівським режисером О. Огородником.

Серед театральних прем'єр березня: «Камінний господар» Лесі Українки (Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької у Львові); «Жага» за мотивами «Камінного господаря» Лесі Українки (Львівський академічний драматичний театр імені Лесі Українки); «Ціна світла» за мотивами поетичних творів А. Горман (Львівський академічний театр імені Леся Курбаса); «Ніч Трибад» за п'єсою П. У. Енквіста (Львівський академічний театр «Воскресіння»); «Наталка Полтавка» М. Лисенка за мотивами однойменної п'єси І. Котляревського (Одеський національний академічний театр опери та балету); «Лебедине озеро. Зона» за мотивами сценарію С. Параджанова та Ю. Ілленка (Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. Василя Василька); «Тіні забутих предків» за мотивами повісті М. Коцюбинського (Сумський національний академічний музично-драматичний театр ім. Михайла Щепкіна); «Дівчата з календаря» за твором Т. Ферта

(Чернігівський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Тараса Шевченка); «Кохання в саду» за п'єсою Ф. Гарсія Лорки «Як кохався дон Перлімплін з Белісою в саду» (Миколаївський академічний художній драматичний театр); «За двома зайцями» М. Старицького, «Украдене щастя» за мотивами п'єси І. Франка (Рівненський обласний академічний музично-драматичний театр); «Кайдашева сім'я» за мотивами твору І. Нечуя Левицького (Закарпатський академічний обласний музично-драматичний театр імені братів Юрія-Августина та Євгена Шерегіїв); «Ірод» за п'єсою О. Гавроша (Закарпатський академічний обласний театр ляльок «Бавка»); «Хто кого?» за п'єсою М. Кропивницького «Пошилися в дурні» (Хмельницький обласний академічний музично-драматичний театр ім. М. Старицького).

18 березня на сцені Львівського національного академічного театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької колектив Академічного театру *Kyiv Modern Ballet* показав нову постановку «Вій» від хореографа Р. Поклітару. Балет створено за мотивами однойменного твору М. Гоголя. Спеціально для спектаклю музику написав український композитор О. Родін. 4 березня у Луцьку публіці Експериментального театру «Адреналін» презентовано виставу Львівського академічного театру імені Леся Курбаса «Перехресні стежки» за однойменною повістю І. Франка. 25 березня Київський камерний театр «Маланка» показав луцькому глядачеві виставу «Я (Романтика)» за новелою М. Хвильового.

Музика

Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти оголосило цьогорічних лауреатів Премії імені Миколи Лисенка – державної відзнаки у сфері академічного музичного мистецтва. У категорії «За видатні досягнення у професійному виконавському мистецтві» премію отримав О. Перепелиця – диригент і піаніст. Відзначено його концерти, реалізовані протягом останніх п'яти років. У номінації «За видатні досягнення в музикознавстві» перемогу здобула О. Шуміліна. Її премійовано за наукове видання «Андрій Рачинський / Максим Березовський. Двохорні концерти» та низку досліджень, присвячених українській музиці епохи класицизму. Водночас у номінації «За видатні досягнення у професійній композиторській творчості» лауреата не було визначено. Жоден із кандидатів не набрав достатньої кількості голосів, необхідних для присудження премії.

Репертуар Національної філармонії України було насичено концертами з винятково українською музикою. 9 березня Київський камерний оркестр під керівництвом В. Рунчака представив програму з творами Б. Фільц, М. Березовського, В. Губаренка, Є. Станковича й О. Киви. 12 березня виступив Національний ансамбль солістів «Київська камерата» під орудою В. Сіренка. До дня народження засновника та багаторічного головного диригента колективу В. Матюхіна прозвучала особлива програма, до якої увійшли композиції В. Сильвестрова, О. Киви та Є. Станковича з репертуару колективу. 19 березня Національний ансамбль «Київські солісти» долучився до вшанування 130-річчя від дня народження українського композитора Б. Лятошинського, таким чином підтримуючи проєкт *Liatoshynsky Space 2025*. Музиканти виконали камерні твори,

написані композитором у роки Другої світової війни і пронизані українським фольклором. 22 березня Національний ансамбль солістів «Київська камерата» під керівництвом диригентки К.-Л. Вілсон презентував композиції українських авторів різних генерацій: Б. Лятошинського, В. Бібіка, І. Карабиця, О. Родіна, В. Польової. Цього вечора у Музичному салоні філармонії до 100-річчя від дня народження І. Шамо прозвучала камерна музика композитора у виконанні солістів О. Табуліної (мецо-сопрано) та Д. Кашуби (фортепіано). 30 березня *Liatoshynskyi Capella* під орудою Р. Толмачова запросили слухачів на перший концерт циклу «Перетини». У фокусі – творчість Тараса Шевченка.

17 березня в Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка у Києві відбувся мистецький захід «Україна стоїть! Україна бореться! Україна молиться!», присвячений 30-річчю відновлення Київської митрополії УГКЦ та 20-річчю повернення осідку Глави УГКЦ до Києва. Концертну програму створено на основі музичних композицій сестер Тельнюк та щоденних звернень Блаженнішого Святослава, виголошених упродовж першого року повномасштабного вторгнення росії. Глядачі змогли насолодитися симфонічною та хорово-вокальною музикою у виконанні Президентського симфонічного оркестру та Академічного камерного хору «Хрещатик». Сестри Тельнюк виконали цикл пісень на вірші Тараса Шевченка, Василя Стуса, Богдана-Ігоря Антонича, Кароля Войтили (Папи Івана Павла II) та інших поетів. Художній супровід текстів книги Блаженнішого Святослава здійснив актор театру і кіно Є. Нищук.

19–21 березня у Житомирській обласній філармонії пройшов Міжнародний фестиваль майстрів мистецтв імені Святослава Ріхтера, приурочений до 110-річчя від дня народження піаніста. Цей захід, започаткований у 1998 році, традиційно об'єднує провідних музикантів і колективи, сприяючи популяризації класичної музики та вшануванню спадщини Святослава Ріхтера. Цьогорічна програма фестивалю включала виступи Камерного оркестру Житомирської філармонії, камерного тріо «Filando», піаністки Н. Тішкової, фортепіанного дуету «KYIV PIANO DUO» у складі О. Зайцевої та Д. Таванця, а також Гала-концерт переможців міжнародного конкурсу юних піаністів імені Святослава Ріхтера, який проводиться в межах фестивалю з 2003 року.

21 березня у Харкові до Міжнародного *Early Music Day-2025* на станції метро «Історичний музей» в межах *Kharkiv Baroque Day* тривав кількогадинний «Харків-Бах-марафон», присвячений 340-річчю з дня народження Й. С. Баха. Організаторами виступили Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Департамент культури Харківської міської ради та Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського. Культурна подія зібрала разом музикантів різних поколінь. У концерті взяли участь вихованці мистецьких шкіл Харкова, студенти Харківського фахового музичного коледжу імені Б. М. Лятошинського, Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського, а також артисти Харківського національного театру опери та балету ім. М. Лисенка й обласної філармонії.

27 березня у Києві в Довженко-Центрі відбулася церемонія нагородження премії незалежної музики *Jäger Music Awards 2025*. Переможці: Артист року –

«Пиріг і Батіг»; Трек року – «Крихітка» разом із «хейтспіч» («Під весняним дощем»); Відео року – *Jamala* («Arafat Dağından»); Майданчик року – *!FestRepublic*; Лейбл року – *kontrabass promo*; Колаба року – «Епоха» (музичний альбом-колаборація Третьої штурмової бригади та українських артистів); Майстер року – М. Нагорняк із *Bezodnya Music*. Також нинішня *Jäger Music Awards* мала дві спеціальні номінації, що відображають знакові явища індустрії: «Ідея року. Глобальна», у якій переможцями стали українська студія *GSC Game World* та сервісна компанія для артистів *Geisha Ninja Samurai* з проєктом «S.T.A.L.K.E.R. 2: Heart of Chornobyl»; «Ідея року. Локальна» – переміг центр нової культури «Some People» з Харкова. Цими відзнаками організатори прагнули підтримати майданчики й ініціативи, що формують і популяризують андеграундну українську музичну культуру. Фіналісти у номінаціях *Young Blood* отримали грошову допомогу для реалізації своїх творчих ідей. Разом з тим, кожен голос, залишений на сайті на підтримку будь-якого учасника, конвертовано у 56 гривень. Усі зібрані кошти буде надіслано як благодійний внесок до проєкту Тати Кеплер «Птахи» та БФ *Musicians Defend Ukraine*.

Візуальні мистецтва

1–16 березня у столичному Національному центрі «Український Дім» тривала виставка «Випадкові події», присвячена жінкам у науці та мистецтві. На виставці можна було оглянути артоб'єкти, створені спільно інноваторками та художницями під час двомісячної артлабораторії. Серед них інтерактивні інсталяції: «Кімната гніву» (О. Клод та А. Петренко-Лисак); «Горизонтальні зв'язки» (А. Кузнецова й А. Атаманчук); «Імпульс» (К. Тимошенко та О. Зота); «Оаза» (К. Шиман та Д. Фес); «Ми живемо в системі Проксима Центавра» (Є. Лаптії та О. Компанієць); «Гіркий з яскравим присмаком металу» (Є. Григорян і К. Шаванова); «Невидима сила» (Т. Чучко та М. Левченко); «Cucuteni: Відродження» (Д. Зименко та Т. Зубченко); «berceus кару» (С. Брем і Л. Полянськова), а також «Своя кімната» (М. Леоненко та Н. Клен) – простір, де відвідувачки могли займатися тим, на що зазвичай не вистачає часу вдома: малювати, читати, робити щось власноруч тощо. Експозиція включала ретроспективну частину, покликану дослідити роль жінок у мистецтві та науці з кінця 1940-х і до сьогодення. У цьому розділі представлено роботи таких мисткинь, як А. Ламах, Г. Зубченко, А. Рибачук, А. Загайкевич, Л. Заяць, О. Чепелик, О. Плисюк, М. Куликівська, К. Гнилицька, Д. Косміна, А. Кахідзе й А. Ескендер. Також показано доробок низки науковиць. В межах виставки відвідувачі змогли долучитися до лекцій, дискусій та кураторських екскурсій. Проєкт «Випадкові події» організувала агенція та ГО *Port of Culture* за підтримки ООН Жінки в Україні та Фонду ООН у галузі народонаселення.

28 березня Український Дім та Національний банк України презентували виставковий проєкт «Гривня. Більше ніж гроші», в якому еволюція української валюти простежується від її зародження в Русі до появи банкнот Української Народної Республіки й далі – до відродження гривні в часи незалежності. Експозиція містить архівні матеріали, артефакти, ескізи українських грошей від провідних митців, серед яких – Г. Нарбут, В. Кричевський, О. Богомазов,

М. Бойчук, М. Яців, В. Лопата, а також твори сучасних художників, що є рефлексією на історичні події. Окрім цього, проєкт включає в себе публічну та освітню програми з майстер-класами, квестами, панельними дискусіями та іграми з фінансової грамотності для дітей, підлітків і дорослих. Виставку створено у співпраці з Державною архівною службою України, Центральним державним архівом вищих органів влади та управління України та ГО «Платформа культурних ініціатив». Діятиме вона до 11 травня.

21 березня в галереї «Дім Миколи» Київського Палацу дітей та юнацтва відкрито виставку «Дивовижний світ Ольги Рапай». Вихованці гуртка «Художня кераміка» відділу візуального мистецтва Палацу під керівництвом викладачки О. Рум'янцевої, надихнувшись творчістю української керамістки Ольги Рапай, створили власні скульптури, які передають її унікальний стиль і світогляд. Діти поринули в теми, що були близькі мисткині: дружба, барвистий цирк, казкові сюжети народів світу й українські народні мотиви – колядники, ляльки-мотанки, міфічні персонажі. Під час виставки відбулася презентація нової народної премії у галузі декоративного мистецтва, ініціаторами якої виступили Асоціація мистецтвознавців, експертів, оцінювачів та реставраторів, Національний музей українського народного декоративного мистецтва, Національна академія керівних кадрів культури й мистецтв.

У київських музеях й інших мистецьких просторах розпочали роботу виставки: «Сирена. Серп. Супутник» – інсталяції, графічні серії, живопис, фото та відео Н. Кадана, створені після 2022 року (Національний художній музей України); «Післяобрази» – інсталяція М. Деяка, «Весна священна» – живопис Т. Русецької з серій «Квіти попелу» та «Основний елемент» (Національний музей «Київська картинна галерея»); «Студія Зарецького» – твори учнів В. Зарецького, серед яких О. Тітов, Л. Бернат, І. Галан, А. Зорко, О. Кирилова та ін. (Виставкова зала Художнього музею Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури); «Азовсталь: Полонені. Заручники війни» – близько сорока картин М. Левитської, які присвячено бранцям Азовсталі (Національна академія мистецтв України); «Весь Кафка» – плакати Н. Малера (Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого); «Штетл. Лялькові спогади єврейського містечка» – авторські ляльки з колекції Благодійного фонду імені Шолом-Алейхема, «Янголи і Люди» – ляльки з вистави «Історія про Янгола і Людину» харківського Малого театру маріонеток (Державний музей іграшки); «Світлячок» – масштабні картини А. Звягінцевої (Мистецький арсенал); «Живописні імпровізації» – роботи Е. Зіятдінової (Артфое Національної оперети України); «SASHA.1987. Повернення» – твори американського художника українського походження Саші Кузнєцова (Київська мала опера); «Веселий сад, пахучі віти...» – живопис, графіка та скульптури українських митців, серед яких А. Аджинджал, П. Бевза, В. Богуславський, Н. Корф-Іванюк, П. Лебединець, О. Придувалова, В. Шерешевський та інші, чий роботи стали частиною колекції галереї (ЦСМ «Білий Світ»); «Сон прокинувся раніше мене» – серія картин О. Ляпіна («Я Галерея»); «Повзучі чагарі. Мережі самосівів» – графіка Т. Ковача («The Naked Room»); «DIA KINETS» – роботи українських митців, основою яких стали плівки, знайдені на руїнах школи в Чернігові, зокрема П. Лаптія, О. Морозової,

М. Гладкого, Є. Когана та ін. («Dukat Art Foundation»); «Край світу» – графіка, скульптура, фото та відео А. Гоц («Dymchuk Gallery»); «Міста без тривог» – урбаністичний живопис і графіка понад 30 художників зі всієї країни, серед яких В. Манастирський, Ю. Герц, Л. Медвідь, О. Кравченко, М. Демцю, М. Рибачук та ін. (галерея «ABC-арт»); «Особливий простір» – роботи О. Ревіки та М. Гельман («Imagine Point»); «Завтра було вчора» – картини О. Ляпіна та С. Луньової («ANNCO GALLERY»); «Код свободи: від шістдесятників до сучасників» – понад 40 робіт живопису, скульптури та графіки І. Марчука, В. Зарецького, А. Рибачук, Є. Кремницької, Д. Нагурного, Л. Подерв'янського, М. Вайсберга, А. Криволапа, О. Бабака, О. Голосія та інших художників (галерея аукціонного дому «Goldens»).

7 березня у Києві біля станції метро «Поштова площа» відкрито новий культурний простір *Ukrainka Gallery*, спрямований на підтримку жіночої творчості. Тут відбуватимуться виставки, кінопокази та театральні постановки. Заснували галерею очільниці громадської організації «Марш Жінок» О. Шевченко й А. Герасименко. Над мінімалістичним оформленням виставкового майданчика працювала дизайнерка І. Дардалан. До 31 березня в «Ukrainka Gallery» можна було подивитися виставку «Практики пам'яті» художниці з Маріуполя З. Лактіонової.

14 березня на столичному Подолі запрацював новий артпростір *MISTRIKA* – спільний проєкт засновників компанії *Kacho Group* Аліни та Руслана Очеретяних та режисера й колекціонера М. Бернадського. Галерея фокусується на сучасному мистецтві та його популяризації з акцентом на напрям «метабароко». Крім безпосереднього продажу творів мистецтва та благодійної діяльності (десять відсотків із прибутку буде перераховано на відновлення поранених українських військових), команда також планує співпрацювати з містом, інвестуючи у створення артробіт та їхнє подальше встановлення у громадських місцях. *MISTRIKA* відкрилася персональною виставкою художника, графіка та представника українського небароко О. Тістола – «ORIGINAL O.TICТОЛ». До експозиції увійшли роботи митця, які до цього не виставлялися в інших галереях, зокрема, декілька автопортретів в різних стилістиках, створених ним протягом понад 40 років.

22 березня Національний заповідник «Гетьманська столиця», що в Батурині на Чернігівщині, оголосив результати відкритого конкурсу дитячої творчості «РОЗУМфест-2025». Захід пройшов за підтримки Благодійного фонду Надії Вовк «Берегиня» та Благодійного фонду «Спадок Гетьманщини». Цього року конкурс було присвячено 400-й річниці заснування міста Батурина, 315-й річниці Конституції Пилипа Орлика та 275-й річниці обрання гетьманом Кирила Розумовського. Його учасниками стали 244 юних талантів з 14 областей України. До оцінювання робіт долучилися представники родини Розумовських Г. Фабре та Т. Міхальські, Благодійного фонду Надії Вовк «Берегиня», а також українська письменниця О. Зененко. Гран-прі конкурсу здобули Ж. Оксінь, К. Костярко, А. Алілуєнко, В. Дончак і Д. Макаренко. Особливу відзнаку від родини Розумовських отримала А. Панамаренко. Виставку робіт учасників «РОЗУМфесту» було представлено в Палаці гетьмана Кирила Розумовського.

У містах України розгорнуто експозиції: «Маленьке тіло» – роботи

художників О. Гебенюка, Є. Григор'яна, М. Сирко, А. Гужви, М. Куліковської та інших на тему самоідентифікації через власне тіло (Львівський муніципальний мистецький центр); «Unbroken: за обрієм» – картини та керамічні вироби військових, створені у творчій майстерні реабілітаційного центру (Центр інтелектуального мистецтва «Меркурій» у Львові); «Beyond the Silence» – проекти фотографів з України, Казахстану, Мексики, Нігерії та М'янми на тему насильства, серед авторів С. Курмаз, І. Лупу, Д. Свєртілова, М. Палінчак (Центр сучасного мистецтва «Jam Factory Art Center» у Львові); «Незворотна Перспектива» – живопис, скульптури та кераміка С. Савченка (львівська галерея «Shum»); «шум. тиша. течія.» – роботи художника А. Скрипки та фотографа О. Осіпова (простір «Art Area ДК» у Харкові); «Дике полювання» – акварельна графіка та великоформатні роботи С. Стойкова (харківська галерея «ARTпідвал»); «Гравітація змін» – картини О. Вакуленко (Дніпровський Будинок мистецтв); «Графіка, рисунок, живопис» – твори В. Купцова (Миколаївський обласний художній музей імені В. В. Верещагіна); «Горизонт сингулярності» – роботи художника і дизайнера В. Бедея з монтажною сіткою, дроту, акрилу, левкасу (Музей сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку); «GREEN ART» – картини Ю. Чайки й вироби Я. Черняка, які об'єднують зелений колір та анімалістичний жанр (Луцький музейний простір «Окольний замок»); «Опанас Заливаха» – близько пів сотні творів митця, зокрема графічні роботи, ліногравюри, рисунки, листівки та елементи монументальних інтер'єрних композицій (виставковий зал Івано-Франківської обласної організації Національної спілки художників України); «Моя киця та інші внутрішні звірі» – роботи одинадцяти художниць у різних медіумах: від анімації до петчворку (галерея «Асортиментна кімната» в Івано-Франківську); «Час Овна» – графічні роботи А. Чебикіна (Закарпатський обласний художній музей імені Йосипа Бокшая в Ужгороді); «Культурна спадщина Маріуполя» – макет Маріупольського драмтеатру В. Вискорка та 16 картин із зображенням будівлі, авторами яких є переселенці (Кропивницький Музей мистецтв) та інші.

1 березня Музей сучасного мистецтва Одеси відкрили для відвідувачів за новою локацією. Першою виставкою в оновленому просторі став проєкт «Міражі Каліпсо: Полонений глибинами Дмитро Дульфан». Експозиція охопила різні періоди творчості одеського митця та представляє розмаїття мистецьких практик Д. Дульфана – від графіки та живопису до світлових інсталяцій. На виставці також можна було побачити фарфорові фігури – останній проєкт художника.

Музейна справа

18 березня у Будинку Митрополита Національного заповідника «Софія Київська» презентовано виставку «Славу примножувати справами. Гетьман Кирило Розумовський» з нагоди 275-ї річниці з дня обрання Кирила Розумовського гетьманом. Проєкт створили спільно три національні заповідники: «Софія Київська», «Гетьманська столиця» (Батурин) та «Чернігів стародавній». У залах розміщено 37 унікальних експонатів. Одним із найцінніших є Універсал гетьмана від 9 жовтня 1763 року з його власноручним підписом та печаткою Війська Запорізького. На виставці представлено: портрет Кирила Розумовського,

виконаний художницею Н. Павлусенко у 2024 році на замовлення «Гетьманської столиці»; частини оригінального надгробного пам'ятника гетьману авторства скульптора І. Мартоса; ікони XVIII століття з собору Різдва Богородиці в Козельці, які є частиною фондового зібрання Національного заповідника «Чернігів стародавній»; особисті речі гетьмана, стародавні світлини та оригінали документів. Виставка триватиме у Національному заповіднику «Софія Київська» до 30 серпня.

27 березня у Національному музеї декоративного мистецтва України відкрито експозицію «Ремесла, що живуть», яку присвячено темі декоративного мистецтва в Національному переліку нематеріальної культурної спадщини України та репрезентативному Списку ЮНЕСКО. Виставка охоплює близько 150 музейних пам'яток другої половини XIX – початку XXI століття з колекції музею, що визнані надбанням людства. Це твори петриківського декоративного розпису, предмети з кримськотатарським орнаментом «Орнек», писанки з лівобережної та правобережної України та вироби Косівської мальованої кераміки. Серед представлених авторів – українські митці Т. Пата, В. Глущенко, М. Тимченко, Н. Білокінь, В. Павленко-Черниченко, Н. Бабенко, В. Карась, Г. Пошивайло, П. Цвілик та багато інших. Виставковий проєкт зібрав найкращі зразки, створені українськими майстрами, що походять з відомих осередків народних промислів, внесених до культурної спадщини України: Кролевецьке переборне ткацтво; Карпатське ліжникарство, Глинянський візерунковий текстиль, Буковинська тайстра, Обуховицьке ткацтво, Опішнянська кераміка, жіночі прикраси з бісеру на Прикарпатті, Буковинський урочистий вінок з ковилою, Борщівська вишиванка Тернопільщини, вишивки «білим по білому» селища Решетилівка. Виставка працюватиме до 29 червня.

8 березня у Музейно-виставковому комплексі «Музей історії міста Києва» презентовано проєкт «Український авангард. Еволюція. Поповнення колекції 3.0», що є першою виставкою в офіційно створеному Музеї авангарду, нової філії Музею історії міста Києва, та третьою від початку формування колекції творів українського авангардного мистецтва. Цього разу експоновано понад пів сотні робіт як світових зірок класичного авангарду, так і їхніх послідовників – К. Піскорського, В. Кричевського, О. Хвостенко-Хвостова, О. Павленко, Х. Орлової, О. Владімірова, Г. Криволап, В. Вештака, Р. Жука, О. Тістола, М. Скугаревої. Окресом проєкту стали твори О. Архипенка, В. Артемцева та Г. Петраша, зокрема, скульптура О. Архипенка «Жінка, що сидить». Крім того, 5 березня у Музеї історії міста Києва розпочав роботу виставковий проєкт «Хто вам сказав, що я слабка?» про сучасне розуміння жіночої природи та її вплив на навколишній світ. На виставці представлено експонати з колекцій Музею історії міста Києва та його філії – Музею української діаспори, галереї «НЮ АРТ» і приватної збірки Юрія Гуцу. Це роботи українських художників Р. Сельського, Т. Яблонської, М. Новікова, О. Ройтбурда, Л. Морозової, С. Хвилі, В. Кричевського, О. Архипенка, які через різні форми, стилі та напрями мистецтва досліджують внутрішній світ жінок, їхні почуття, мрії.

14 березня у столичному Меморіальному будинку Лесі Українки відбулося відкриття виставки «Корифеї української культури у Китаєві». Проєкт ознайомив

відвідувачів із видатними українськими діячами, для яких Китаїв, став джерелом натхнення та місцем творчого усамітнення. Виставка, створена у співпраці з Громадською ініціативою «Захистимо Китаїв», Інститутом літератури імені Тараса Шевченка НАН України та Державним архівом Київської області, представила унікальні архівні матеріали, зокрема документи, листи та світлини М. Драгоманова, М. Лисенка, О. Пчілки, Л. Старицької-Черняхівської, М. Зерова, П. Саксаганського та інших корифеїв.

28 березня львів'яни та гості міста мали змогу побачити у Національному музеї у Львові імені Андрея Шептицького нову експозицію «Львівський код: мистецькі рефлексії», що презентувала понад сто творів львівських художників із колекції київської галереї «НЮ АРТ», а також вибрані роботи зі збірки Інституту колекціонерства українських мистецьких пам'яток при Науковому товаристві імені Тараса Шевченка, які довгий час не експонували у Львові. У показі – творчість О. Новаківського, І. Труша, подружжя Романа і Маргіт Сельських, К. Звіринського, В. Патики, Р. Петрука, Людмили та Володимира Лободи та інших митців. Загалом глядачам було представлено динамічний розвиток художнього середовища Львова ХХ століття. Кураторка – директорка галереї «НЮ АРТ», мистецтвознавиця-експертка Є. Білоусова.

13 березня в Івано-Франківську відкрито виставку, присвячену 100-річчю від дня народження художника-шістдесятника Опанаса Заливахи. У виставковій залі обласної організації Національної спілки художників України вперше виставлено близько 130 маловідомих творів митця, серед яких – живопис, графіка (ліногравюри, рисунки, листівки, екслібриси) та елементи монументальних інтер'єрних робіт з 22 приватних колекцій, які довгий час були недоступні для глядачів.

5 березня у 75-ті роковини з дня загибелі Романа Шухевича у Львівському історичному музеї запрацював виставковий проєкт «Воля й Україна – життєвий девіз Романа Шухевича», який розповідає історію життя головнокомандувача УПА. А вже 7 березня презентовано Віртуальний музей Романа Шухевича. Втілили задум команди *Skeiron* та *EPAM Ukraine* разом із фахівцями історичного музею. Завдяки проєкту «Музей у 3D» (2021 рік) було створено панорами приміщень та моделі декількох експонатів з Музею Шухевича у Білогірщі, який зруйнував російський шахед. Наразі глядачі мають змогу ознайомитися з експонатами онлайн, а також послухати коротку аудіоекскурсію музеєм. Озвучив мандрівку український співак і актор, учасник формації «Піккардійська терція» Я. Нудик. Для наповнення віртуального музею використано матеріали з фондів Львівського історичного музею, Центрального державного історичного архіву України у Львові, Центру досліджень визвольного руху, Державного архіву Львівської області, Літопису УПА, Музею-архіву Пластового руху, приватного архіву родини Котлярчуків.

Збереження культурної спадщини. Цифровізація

У Києві завершено проєкт оцифрування архівних документів Національного заповідника «Софія Київська», реалізований завдяки спільним зусиллям фахівців Департаменту комунальної власності Києва, істориків,

архівістів та ІТ-експертів. Електронний архів містить найважливіші дані про стан пам'яток, їх архітектурні особливості, схеми реставрації та інші характеристики. Крім того, фахівці перевели у цифровий формат документації Гостинного двору (історичні креслення, плани й архівні записи). Ці матеріали стануть основою для дослідницьких і відновлювальних робіт.

У столичному Національному музеї народної архітектури та побуту України відкрито для огляду 100-літній вітряк із Херсонщини. Реставрацію старовинної дерев'яної пам'ятки (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) здійснили компанія *de House* разом зі студією *Loft Buro* за підтримки благодійного фонду «МХП-Громаді». Зокрема завдяки збереженим кресленням одного з творців музею в Пирогові українського архітектора Л. Прибєги фахівці відтворили автентичний робочий механізм вітряка.

15–16 березня науковці ГО «Архаїка» та кафедри археології та музеєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка провели 3D-оцифрування четвертої житлової конструкції Межиріцької пізньопалеолітичної стоянки в Черкаській області. Об'єкт, що датується серединою 13 тисячоліття до нашої ери, зберігається *in situ* – без переміщення з місця своєї знахідки. Готова 3D-модель давньої споруди стане доступною для перегляду на платформі *Sketchfab* та в соціальних мережах «Архаїки». Мета ініціативи – збереження, цифровізація й популяризація української культурної спадщини.

Команда Одеського археологічного музею разом із представниками ГО «Архаїка» здійснили лазерне сканування і фотограмметрію фрагмента одеських катакомб – каменоломні Молдаванки. Проєкт реалізовано з метою зробити підземелля доступними для дослідження та перегляду тим, хто не може відвідати їх особисто. Незабаром створена 3D-модель пам'ятки з'явиться на сайті музею «Таємниці підземної Одеси».

26 березня Міністерство культури та стратегічних комунікацій України додало нові елементи до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України. Серед них: Традиція, знання й уміння, пов'язані з сокальською сорочкою; Традиція Святого вечора та Різдва в Україні; Традиція відзначення Святого вечора в Україні; Традиція Святого вечора на Буковині; Традиція випасання худоби на буковинських і бессарабських полонинах Чернівецької області; Культурні звичаї та способи самовираження, пов'язані з обрядовим хлібом Надазовських греків (Псатир).

Кіномистецтво

29 березня у столичному кінотеатрі «Жовтень» пройшов третій фестиваль документального короткометражного кіно «Ліфт», організований *hromadske*. Головною метою заходу є підтримка молодих кінематографістів, що сміливо фіксують сучасність. Цьогоріч до шортлиста «Ліфта» ввійшло вісім документальних коротких метрів. За результатами голосування команда журі обрала трьох переможців, які отримали премії на подальшу творчість: перше місце присуджено стрічці «Гуляю» Д. Журавель, друге місце посіла робота «Мовний Бар'єр» Ж. Папоєна, а на третьому місці – фільм «VITA» В. Стойкової.

Окрім церемонії нагородження, в межах фестивалю відбулися тематичні події, зокрема, дискусія з режисером В. Тихим і продюсеркою В. Степаненко «Кіно як спосіб розуміти світ», лекція продюсерки О. Кравченко «Лаштунки документального кіновиробництва та продюсування фільмів», а також нетворкінг.

Платформа *Ribbon* у співпраці з організацією *Decentralized Pictures* та Групою Кінотрон започаткували конкурс «Повний Короткий», спрямований на підтримку українських кінематографістів через надання необхідного фінансування, наставництва та можливостей професійного розвитку. Міжнародні експерти розглянули 241 конкурсну заявку й 19 березня назвали чотирьох переможців, які отримають кошти на створення своїх короткометражних фільмів – ігрових, документальних чи анімаційних. За підсумками голосування журі переможцями стали: анімаційний проєкт «Оазис хороших речей» А. Фалілеєвої; проєкт ігрового фільму «Земля» Л. Копитової; документальний проєкт «На стрімкій скелі» Т. Співака; документальний проєкт «Білі скелі Вінниці» К. Ускакович.

Цього місяця на великі екрани України вийшли нові українські художні та документальні фільми: «Ярослав Мудрий – тесть Європи» О. Ногіної, «День, коли ми об'єднались» Д. Чернова, «Порцелянова війна» Б. Белломо та С. Леонтьєва, «Відпустка наосліп» В. Фадєєвої, «Песики» О. Євсакова, «раша Гудбай» О. Кірющенко.

Національний центр Олександра Довженка та благодійний фонд «Схід SOS» запустили кіноклуби у Запоріжжі, Харкові, Миколаєві, Вінниці, Кропивницькому та Черкасах. Відвідати їх можна безплатно впродовж року в просторах мережі «Затишно space». У програмі – стрічки з колекції Довженко-Центру.

1 березня кінотеатр «Довженко-Центр. Онлайн» показав альманах «Українська нова хвиля. Перед світанком» (2022) – перші кінореакції на початок повномасштабного вторгнення росії в Україну. Збірка містить такі роботи: «Війна яка завжди поруч?» І. Гарьковець, «Літургія протитанкових перешкод» Д. Сухолиткого-Собчука, «Поки тут тихо» О. Подолянка і Н. Хікмета, «Харків м'юзик фест відбувся» В. Туряниці, «Бачення життя» Д. Дерій, «Фортеця Маріуполь. Орест» Ю. Гонтарук, «Прокидаючись у тиші» М. Жлуктенко та Д. Фаєзі, «Хайт» Сашка Протяга. Після показу режисери й режисерки фільмів поділилися з глядачами думками про ті події.

Ukrainer та громадська організація *PR Army* створили відеопроєкт, який має назву «Позбутись непокірних. Як росіяни витісняли кримських татар». Цей фільм досліджує злочини росії проти кримських татар на різних етапах історії та їхній вплив на сучасне життя народу й самого Кримського півострова. Творці зібрали з різних архівів та використали у стрічці унікальні кадри, що відтворюють образ справжнього Криму. Наприкінці стрічки вперше звучить кримськотатарською мовою перекладений вірш Л. Буджурової «Коли ми повернемося».

Література

21 березня в Літературно-меморіальному музеї-квартирі Павла Тичини у Києві відбулася урочиста церемонія нагородження лауреатів Всеукраїнської літературної премії імені Павла Тичини, яка з 1973 року присуджується Національною спілкою письменників України. Переможцями премії за 2024 рік стали поетичні збірки: «Лінії оборони» Н. Горик, «Гравітація слова» Ю. Бережко-Камінської, «Ритми і рани» О. Кіс, «Танець спійманої рибини» Н. Мориквас.

Лауреатів оголосила Всеукраїнська літературна премія «Благовіст», заснована Національною спілкою письменників України задля відзначення творів української літератури, виданих протягом попереднього року. Перемогу здобули: у номінації «Поезія» – Л. Тома з Балаклії Харківської області («Новонавернення»), М. Жайворон із Житомира («У всі дзвони»), С. П'ятаченко з Сум («Птаходив»); у номінації «Література для дітей» – Н. Гармазій із Кропивницького («Канікули з Єдинорогом»). В інших номінаціях премію не присуджували.

25 березня в Українському національному інформаційному агентстві «Укрінформ» під час презентації літературної премії РОДОВІДпремія2025 вшанували першу лауреатку цієї відзнаки – київську поетесу С. Короненко (збірки «Дебора», «Містерії», «Поезії»). Письменниця повідомила, що отримані кошти буде спрямовано на перевидання книжки М. Слабошпицького «Українські меценати», а також «Біблії борщу» С. Короненко. Літературну премію РОДОВІДпремія2025 за найкращу поетичну книжку започатковано філософом, меценатом, науковцем і поетом І. Дідковським.

2 березня у Рівному в обласній науковій універсальній бібліотеці вшосте вручили Всеукраїнську літературну премію імені Анатолія Криловця, яка щороку присуджується до дня народження поета Національною спілкою письменників України та Рівненською обласною організацією Національної спілки письменників України. Лауреатами у номінації «Філософська лірика» стали: О. Бобошко (І ступінь), Л. Ромен та Н. Позняк (ІІ ступінь), М. Пильник-Зеленюк й А. Азяян (ІІІ ступінь). У номінації «Любовна лірика» премію отримали: О. Іськова-Миклашук (І ступінь), М. Ластівка та М. Забуранна (ІІ ступінь), А. Карпенко та Г. Максимчук (ІІІ ступінь).

14 та 15 березня у Кам'янці-Подільському на Хмельниччині гостей із різних куточків країни зустрічав поетичний фестиваль «Поділля OPEN», який протягом декількох років організовує бібліотечна система міста за підтримки управління гуманітарної політики Кам'янець-Подільської міськради. Цьогоріч фестиваль пройшов під гаслом «З книгою до Перемоги!». Основною метою заходу є популяризація сучасної української поезії, підтримка молодих авторів та створення середовища для творчого обміну. Крім традиційних поетичних читань, в межах «Поділля OPEN» відбулися творчі майстер-класи, лекції від літературознавців, музично-поетичні вечори та дискусії за участі таких авторів, як М. Дочинець, З. Мензатюк, С. Дерманський, С. Пантюк, В. Савченко, Т. Тарасенко, А. Нікуліна, О. Кузьміна, В. Міхалевський та інших. Локаціями літературного форуму в Кам'янці-Подільському традиційно стали центральна

міська бібліотека ім. Костя Солухи, вищі навчальні заклади, старовинні дворики та сучасні культурні й освітні простори міста.

Щорічна премія для сучасної жанрової української літератури «Своя полиця» від Книгарні «Є» оголосила переможців у сімох номінаціях. Переможцями премії стали: у категорії «Реалісти» – П. Белянський, «Битись не можна відступити» (видавництво «Віват»); у категорії «Ілюзійністи» – Р. Буданов, «Стахановський рух» (видавництво «Темпора»). Вибір кураторки премії – С. Пильтай, «Кіберджанк. Неонові історії» (видавництво «Навчальна книга – Богдан»). Вибір читачів: у категорії «Реалісти» – Є. Бабенко, «Усі мої тривожні дзвіночки» (видавництво Vivat); у категорії «Ілюзійністи» – В. Запека, «Ковбасокрад в Раю» (видавництво «Білка»). Вибір книгарні: у категорії «Реалісти» – О. Пшенична, «Там, де заходить сонце» (видавництво «Лабораторія»); у категорії «Ілюзійністи» – Н. Заруднюк, «Вовчі землі» (видавництво «Віхола»). Вибір книжкових клубів «Своєї полиці»: у категорії «Реалісти» – А. Дьоміна, «Вроцлавіта» («Видавництво Старого Лева»); у категорії «Ілюзійністи» – Л. Данільчик, «Крах блакитної імперії» («Видавництво Жупанського»). Номінацію «Найяскравіший дебют» отримав О. Столовий, «Оринин. Роман про стелепного чоловіка» (видавництво «Лабораторія»).

Бібліотечна справа. Читання

17–23 березня тривав Національний тиждень читання поезії, вже вдруге організований Українським інститутом книги. Цьогорічна тема – «Пісня тисячі голосів», а гаслом стали слова С. Жадана: «З чого все почалося? Вона заговорила про мужність і зброю. В неї навіть не голос – в неї багатоголосся». Близько 600 подій відбулося по всій Україні та за її межами. Серед них – читання поезії під час плетіння маскувальних сіток, поетичні вечори, зустрічі з місцевими авторами й авторками, літературні ігри, поетичні клуби, фестивалі співаної поезії та інші активності. Програма Українського інституту книги включала офлайн-заходи: проєкт «Мистецтво пам'яті: інтерактивна подія-інтерв'ю» про креативні практики пам'ятування (кураторка – поетка, парамедикиня добровольчого медичного батальйону «Госпітальєри», співзасновниця проєкту «Недописані» О. Герасим'юк) та серію заходів «Поезія у часи війни. Вечір віршів до Тижня поезії», які охопили Одесу, Хмельницький, Вінницю, Харків і Київ (кураторка – поетка й культурна менеджерка Т. Власова. В онлайн-фестивалі «Пісня тисячі голосів» взяли участь 65 поетів і поеток, зокрема, О. «Гера» Герасим'юк, Ю. «Тайра» Паєвська, І. Малкович, О. Павлова, І. Сажинська, Ю. Баткіліна, О. Коцарев, Г. Петросаняк, Г. Шиян, В. Фещук, І. Соловій та інші. До Національного тижня читання поезії Український інститут книги підготував каталог «Українська поезія 2024–2025». Також вийшла аудіоантологія «ГолосиНедописані», створена у співпраці проєктів «Недописані» (координатори – О. Герасим'юк та Є. Лір), «Голоси» (координаторка – О. Ольхова) та київської студії звукозапису «Кофеїн». У ній звучать записи десяти письменників, які загинули внаслідок російської військової агресії. До аудіоколекції увійшли читання М. Кривцова, О. Гошилика, М. Ємця, І. Чернілевського, І. Мисяка, Ю. Руфа, Г. Бабіча, С. Скальда, В. Амеліної та Н. Агафонові. На Сенсор Медіа із нагоди тижня читання поезії вийшла серія

інтерв'ю з українськими авторами – В. Зеленчуком, Б. Куценком, В. Фещук, Р. Кузиком та О. Павловою, про поезію, творчість і світовідчуття. У соцмережах тривав онлайн-марафон *#ВіршиСвідки*, котрий ініціювала Т. Власова (за хештегом можна було віднайти ті поезії, котрі, на думку, користувачів, стали свідченням повномасштабної війни).

Традиційно під час весняних шкільних канікул пройшов Всеукраїнський тиждень дитячого читання під гаслом «Читай без обмежень». Саме в останній березневий тиждень працівники усіх спеціалізованих бібліотек України для дітей влаштували безліч книжкових івентів, зустрічей з авторами, презентацій, переглядів фільмів, літературних квестів, театральних дійств, косплеїв тощо, спрямованих на популяризацію книги та читання серед юного покоління. Цього року церемонія урочистого відкриття Всеукраїнського тижня дитячого читання відбулася 21 березня у Чернівецькій обласній філармонії імені Дмитра Гнатюка. Захід «Плекаймо в мирі і любові дитячу книгу на землі» організували Національна бібліотека України для дітей, Чернівецька обласна військова адміністрація, Чернівецька обласна бібліотека для дітей за підтримки Міністерства культури та стратегічних комунікацій України. У програмі: карнавал «Книжкова феєрія: занурення у світ фантазії»; нагородження найкращих читачів Буковини та переможців II Обласного краєзнавчого конкурсу віртуальних виставок «Буковина – колиска моя»; флешмоб «Мудрість книг об'єднує дітей»; виставка дитячої літератури від місцевих видавництв та презентація книжкової виставки «Буковинські письменники – дітям». Впродовж Тижня читання більш як шість тисяч дітей з усієї країни мали змогу проголосувати за улюблену книжку. Вибір читачів відображено на інтерактивній мапі на сайті Національної бібліотеки України для дітей. До довгого списку увійшло 62 видання. За результатами роботи читацького журі визначено п'ять найкращих книжок українських авторів: «Таємниця замку-корабля» О. Саліпи, «Лель» С. Вертоли, «36 і 6 котів» Г. Вдовиченко, «28 днів із життя Бурундука» І. Андрусика, «Чудове Чудовисько» О. Дерманського.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,16. Б/т. Зам. 32. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12